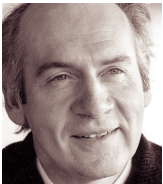

Kjak

Ólavur Hátún

Stavsetingin elvir til skeivan framburð

Eftir áheitan frá Jonhardi Mikkelsen festi eg nakað herfyri á blað onkrar másligar sannføringar til hansara áhugaverdu sunnudags teldutíðindir við heitinum "Fregnatænastan: Áhuga-verdir tekstir". Datt mær nú í huga, at hetta kanska kann hava meira almennan áhuga

Í mínari skringing um førisku stavsetingina fyri árum síðan var tað eitt aðal sjónarmið, at fólksins talaða mál átti at fingið meira rætt og ræsur í tí skrivaða. Víst varð á, at við verandi skriftmásligu stöðu er tað ikki møguligt hjá fjøldini av Føroya fólki at fáa lært at skriva sitt móðurmál til lítar.

Annar vansi, sum tað her verður nomið nærri við, er tann, at ósamsvarið millum okkara afturlitandi skringing-arlag og tað livandi málið gevur seg skemmandi til kennar í framburðinum, tá fólk serliga í upplestri geva ljóð fyri so mongum skrivaðum stavum, sum ikki longur hava ljóðliga heimild í málinum.

Vit kunnu leggja fyri við okkara tjóðar- og tjóð-skaparheitum. Hyggja vit í "Føringatíðindi", sum var mesti lesnaðurin á móðurmálinum fyri næstseinasta aldarskiptið, so búðu tá **føringar** í **Førjum**, og teir talaðu **føriskt**. Men við Fuglaframa (alt gott annars um hann at siga) varð lagt á annan bógv. Nú skuldi land okkara eita Før-**oy**-ar, og mál før-**oy**-inga gjørdist før-**oy**-skt. Ivaleyst eru tað fleiri, sum halda, at hetta stigið aftureftir var ein skrivligur prýðisvinningur; men mær skurrar tað í oyrunum, eitt nú tá útvarpsfólk lesa um tað, sum **føroyskt** er, ella tú hoyrir kvinnur og menn kvøða um tann **føroyska** dansin og syngja um "gamalt **føroyskt** grót", tí tað er ein avskeplan av okkara móðurmáli. Samanbera vit í hesum døminum við grannarnar fyri vestan, sum jú hjá mongum hava verið málsliga fyrimyndin, so eru teir lagaligari enn vit, tí hóast teir eru **íslendingar**, sum búgva í **Íslandi**, so skriva teir samsvarandi framburðinum **íslenskt** við ongum d. Viðvíkjandi oyggjaheit-

unum má tað so vera, at tær hava fingið heitini Fugloy, Svínoy, Nólsoy o.s.fr.; men í framburði er tað skeivt at siga t.d., at at fugl-**oy**-ingar búgva í Fugloy, men at fuglingar búgva í Fugli, teir fiska ikki á Fugl-**oyar**-banka, men á Fugliabanka. Sjálvur var eg svíningur, føddur í Svíni, nólssingar hava heim sitt í Nólsi, Smyril fer ikki til Suðuroyar, men til Suðriar, har sum ikki suður-**oy**-ingar, men suð ngar búgva o.s.fr.

Rættari er tí eisini at skriva í **Suðri** og somuleiðis í **Norðstreymi** og í **Suðurstreymi**. At mælt til eisini at skrivað í **Fugli**, í **Svíni** og í **Nólsi** mundi fallið mongum fyri bróstið; men í mínum oyrum hevur oy-ið bert heimarætt í bundnum formi – t.d. koyra fólk ikki inn í **Eysturoy**, men inn í **Eysturoynna**, og fyra bygdir eru ikki á **Kallsoy**, men á **Kallsoynni**, eins og vit syngja "Ja, á **Streymoy**ni eri eg føddur".

Bygdir, sum hava –fjarðanavn, eru eftir mínari sannføring komnar skeivt fyri í stavsetingini. Vit áttu ikki at skrivað t.d. Kollafjardar Skúli, Fuglafjardar Havn, Oyndarfjardarvegur ella Árnafjardar Kirkja, men heldur Kollfarða, Fuglfarða, Oyndfarða og Árnfarða, soleiðis sum t.d. Heðin Brú skrivaði. At kunna rættað upp á øll slík sernøvn er illa hugsandi, men kringvarpsfólk eiga at fáa lagt sær hendan algongda skeivleika í framburðinum í geyma.

Í útvarpinum hevur í slíkari samanseting formurin –**fjarða** verið at hoyra. Hesin famburður hevur ikki heimild í málinum; tí tað eitur t.d. ikki Koll**fjarð**adalur, men Koll**farð**adalur, og soleiðis átti eisini at verið skrivað.

Eitt annað í hesum sambandi: Í mínum barnaárum í Kvívík fóru vit ongantið til Kollafjardar, men til

Kollaf**irð**ar. Somuleiðis eru eystringar - tey, sum tosaðu sitt bygdarmál og ikki eftir bók – altíð farnir til Fuglaf**irð**ar ella Oyndar**irð**ar, eins og norðingar ikki eru farnir til Árnaf**irð**ar, men til Árnaf**irð**ar. Her kunnu fólk sunnari á landi, har ongar slíkar bygdir við fjarðanavni eru, illa fylgja við, tí barnalærdómur er tað at duga at benda fjørður, fjørð, firði, fjarðar. Tað er tó ikki orsök til at gera meira við hetta, nú mállæran (við ávirkan úr íslendskum?) her hevur fingið høvdið fyri seg. Men vit eiga sum heild at virða tann veruleika, at okkara móðurmál gongur ikki altíð eftir rættsskrivingarreglum. Ongin má koma og siga, at fólk í Kirkjubø ikki duga at benda bøur, bø, bøi, bíggjar; men kortini fara tey ikki heim til Kirkjubíggjar, men til Kirkjubøar, og har sunnanfyri hava **bøfólk** búð og ikki **bíggjarfólk** sum vesturi í Vágum.

Sum dømi um annað frábrigdi í okkara móðurmáli kann nevast, at meðan summir kollfirðingar búgva

Inni í **Firði**, eru tað fleiri vestmenningar, sum búgva Inni á **Fjørð**.

Enn eitt legg inn Eysturoynna, áðrenn vit sleppa hesum við fjarðanøvnum: Bygdin Oyndarfjørður hevur í okkara stavseting r sum sambindingarstav – ivaleyst við teirri grundgeving, at onkur Oyvindur skal vera uppkallaður. Um nakað er um hetta ella ikki, so kunnu vit eins væl og at strúka vi eisini sleppa r-inum til stavsetingina **Oynda-fjørður**, soleiðis sum tann natúrligi framburðurin er. Oyndfirðingar kallaðu í sínari tíð sín kappróðrarbát Oyndri. Er tað navnið rætti upprunin, er talan um veikt bent kallkynsorð, har r onga heimild hevur sum enda-ella sambindingarstavur. Í hesum sambandi kunnu vit eisini nevna Søldarfjørð. Her verður ein Sølmundur sagdur at vera fyrsti niðursetumaður. Mundi rætta stavsetingin tá ikki heldur verið Sólmundur, eins og vit hava sólja, sólskin o.s.fr.? Verði tað, hvat tað er, so haldi eg, at vit eins væl sum at strúka tað møguliga

upprunastavilsíð mun eisini her kunnu lata r-ið fara og stava Søldarfjørður sambært vanligu framburðinum.

Eitt seinasta klípi um staving í bygdarhøpi: Haldi tað vera skeivt at stava **Leirvík** við ei. Tað er møguligt, at upprunin hevur við leiur at gera – hvør kann prógva tað? –; men enn er tað ongin, sum úttalar navnið við ai-ljóðið. Við bygdarnavni sum Eiði er tað greitt: norðanfólk siga oi, og sunnan- og vágafólk siga ai. Men so er ikki við hinari bygdini. Tí má rætta stavingin vera Lórvík við o.

Sterkt bend kvennkynsorð hava –ar sum hvørs-fallsending, tað vita vit, og henda ending er eisini vanlig í sambindingum. Kortini vil eg halda, at heiti sum **mjólkapakki** og **víkamaður** er natúrligari føriskt enn við rættsskringarrgeglu í huga at kroysta eitt r inn til **mjólkarpakki** og **víkarmaður**. Sjálvur angri eg, at eg við mínari mállæruvitan í sínari tíð mælti til heitið **Havnarkórið** í staðin fyri **Havnakórið**, so sum vit øll siga.

Eitt annað framburðar-

fyribrigdi í hesum viðfangi: Tú hoyrir fólk syngja um stjórnu-r-nar, fugla-r-nar, blómu-r-nar o.s.fr., og hesin framburður er eisini vanligur at hoyra í upplestri. Men eins og okkara grannar fyri eystan siga og skriva t.d. **bøker** – **bøkene**, **hester** – **hestene**, áttu vit at ásannað sama málsliga veruleika hjá okkum eisini, at fleirtals r-ið hvørvur í bundnum formi, soleiðis sum tú eisini sært tað í skrift-dønum fyri 1846, t.d. í sagnar-uppskrift hjá V.U. Hammershaimb frá 1845, har hann um sjóðregil skrivur, at hann.

"bijur útírabátanar löva sár ví". Dømini um hetta fyribrigdið eru so mong bæði hjá Svabo, Nolsøe-feðgunum og seinni hjá Jákupi Jakobsen; men burtursæð frá slíkum skrivligum vátanum, **áttu vit her** eins og í so mongum fòrum **at lagt oyru til fólksins munliga málburð og í størri mun tikið hann til eftirtektar í skriftini eisini, í staðin fyri at vit stöðugt skulu skriva øðrvísi enn vit tosa og somuleiðis minnst til at frambara øðrvísi enn skrivað stendur.**

Nina Dahl

Heimasíðan hjá Havnar Arbeidskvinnufelag

Var forbi hjemmesiden Havnar Arbeidskvinnufelag HAK. fo, stor var min overraskelse og glæde, her er nyt her er forandring.

Havnar Arbeidskvinnufelag er med udgangspunkt i medlemmernes hverdag og liv gået i gang med at lave foredrag og workshop dage. Det spænder lige fra det konkrete og vedkommende, så som: Skatteregler og fradrag til aftner med pigesnak om: Tøj og mode. Der er også plads til det mere dristige som: Hvordan man starter sit

eget firma, og: Uddannelsesmuligheder på Færøerne og i Danmark. Dejligt at se, at I tør tro på jeres egne evner og kraft til at skabe, det er det, der skaber trivsel og grobund for fremtiden i et land.

Havnar Arbeidskvinnufelag er ved at være en gammel dame, kommet forbi de 75, hvis jeg husker rigtigt. Men sikke en vitalitet. Ja en hjemmeside der er værd at besøge. Alt det bedste fremover.

Ps. er det kun for medlemmer?